

Z HISTORIE VOJENSKÉHO LÉKAŘSTVÍ

362.11(356.33).075.51(616)(091)(437.6)

STRUČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ INTERNÍHO ODDĚLENÍ VOJENSKÉ NEMOCNICE V RUŽOMBERKU

Plk. MUDr. Josef KVĚTENSKÝ, CSc.

V roce 1914 bylo v Rakousko-Uhersku 26 posádkových nemocnic, osm z toho na území pozdější ČSR. Severní a východní Slovensko patřilo do spádové oblasti posádkové nemocnice č. 20 v Košicích. Tato vznikla v roce 1857. Měla oddělení: chirurgické, krční, interní, oční a kožně venerické. Dohromady měla 330 lůžek.

V Ružomberku byla zřízena v roce 1914 záložní vojenská nemocnice pro raněné a nemocné ze zamořených oblastí východních bojišť. Ke zřízení nemocnice přispěl i katastrofální stav zdravotní péče o civilní obyvatelstvo Liptova a Oravy. V roce 1914 si jen v Ružomberku vyžádala tzv. asijská chřipka 50 lidských životů. Mezi civilním obyvatelstvem byly velmi rozšířeny plicní, oční a pohlavní choroby. Nemocní se začali léčit v budově bývalých honvédských kasáren a současně se přistoupilo k budování barákové nemocnice v prostoru nynější vojenské nemocnice. Tak vznikla baráková nemocnice, z velké části vybudovaná ze dřeva. V roce 1914–15 vyrostlo 20 dřevěných baráků s 2 300 lůžky. V nemocnici byla část chirurgická a část interní, kde byli léčeni i infekční nemocní (obr. 1 a 2). Obě části pracovaly ve vzájemné návaznosti. Přesné pracovní ohraničení neexistovalo.

Interní oddělení vojenské nemocnice v Ružomberku se formovalo v rámci postupné výstavby celé nemocnice. Prvním vedoucím interního oddělení byl pozdější ministr ČSR a v době Slovenského národního povstání předseda SNR dr. Vavro Šrobár. Jeho zástupcem byl dr. Gonda. V nemocnici se začalo léčit 14. II. 1915. Nemocnice již měla svůj rentgenový přístroj a zařízení pro vodoléčbu.

Během své existence prošla nemocnice mnoha složitými situacemi. V části své činnosti byla zaměřena na zdravotnickou pomoc pro válečné zajatce, u nichž se vyskytovaly závažné infekční nemoci. V prvních válečných letech pracovala nemocnice a její personál v primitivních podmínkách.

Asi od roku 1917 byl vedoucím interní části dr. Schwarz. Z té doby jsou obě přiložené fotografie, na kterých je vidět barák interního oddělení a jeho vnitřní zařízení. V každém baráku bylo 120 lůžek. Za válečných podmínek byly poměry velmi stísněné, bylo těžko dodržovat základní hygienický režim. Při nemocnici byl vybudován i vojenský hřbitov, který sloužil svému účelu až do roku 1952, kdy byl zrušený.

Na hřbitově bylo i několik hromadných hrobů pro zemřelé na infekční choroby.

V nemocnici se léčili i Turci, Srbové, Bulhaři, Maďaři, Poláci, Němci, Rakušané, Albánci, Rusové. Mnoho bylo mohamedánů, jak tomu nasvědčovaly hroby na vojenském hřbitově. Největší počet nemocných však tvořili Češi a Slováci.

Po osvobození ČSR v roce 1918 odcházejí postupně z ružomberské nemocnice maďarští lékaři, s nimi i zahraniční nemocní, a odvázejí sebou část inventáře, ale i léky a většinu dokumentace. Docházelo k ničení zařízení nemocnice některými nezodpovědnými lidmi. V květnu 1919 převzala nemocniční objekty československá armáda a zřídila v nich svoji nemocnici. Odborná oddělení nebyla přesně odlišená. Lékaři se často měnili, nebyly stabilní kádry.

V roce 1919 měla záložní nemocnice v Ružomberku 500 lůžek. Sloužila, tak jako záložní vojenská nemocnice v Trenčíně, Trnavě a posádková nemocnice v Bratislavě, jako evakuační nemocnice.

Záložní nemocnice v Ružomberku zůstala po celou dobu na místě. Přijímala a ošetřovala raněné a nemocné z východní oblasti. Odborná činnost byla zaměřena na běžnou chirurgickou a interní péči a na výcvik pomocných zdravotníků. Tento výcvik byl zaměřen na likvidaci a prevenci nakažlivých chorob. Velkým problémem byl mimořádný nárůst venerických chorob. Druhým vážným problémem byl velký výskyt malárie. Hlavně u vojáků přicházejících z Itálie a Albánie. Velmi časté byly nebezpečné infekční choroby, jako břišní a skvrnitý tyfus, cholera a úplavice. Střevní choroby byly časté především u repatriantů z Haliče.

Vojenské nemocnice v Ružomberku byl navíc svěřen boj proti tuberkulóze u vojsk rozmístěných na Slovensku a na Zakarpatské Ukrajině. Již od června 1920 tu pracovala v samostatném baráku Krajinská rozřídovací stanice pro plicní choroby a TBC se 100 lůžky.

V roce 1920 byla nemocnice v Ružomberku organizačně začleněna do divizní nemocnice v Košicích. Byla jejím odloučeným oddílem jako posádková nemocnice. Samostatné interní oddělení vedl pplk. dr. Jos. Janák. Nemocnice již měla i své infekční oddělení, které vedl dr. Burián, později dr. Řepka.

Poválečná krize ve dvacátých letech zabrz-

Obr. 1.

Obr. 2

dila další vývoj nemocnice. Přes určité problémy však jednotlivá odborná oddělení pracovala velmi zodpovědně. V ústavě byli léčeni především příslušníci armády, ale nemocnice byla vyhledávána i civilním obyvatelstvem. Plnila tak i významné politické a kulturně společenské poslání.

Od roku 1925 patřila nemocnice pod KVV Bratislava. Interní oddělení vedl pplk. dr. Václav Hornischer. Později dr. Sapicion.

Ve třicátých letech se začíná výstavba. Jednotlivé „pokoje“ v barákové nemocnici byly přebudovány tak, aby v nich nebylo více jak deset postelí. Upravilo se i okolí baráků, cesty a chodníky. V roce 1935 byl dostavěn první zděný moderní pavilon na místě bývalých honvedských kasáren. Tu bylo kožní oddělení vojenské nemocnice, nyní je zde rozmístěno gynekologicko-porodnické oddělení OÚNZ. Postupně přibývaly i další zděné budovy.

V čase tzv. slovenského státu byl vývoj nemocnice přibrzděn. Nemocnice sloužila výhradně vojenským potřebám. V tomto složitém a těžkém období pracovala však v nemocnici řada uvědomělých pracovníků, jak z řad lékařů, tak i z řad ostatního personálu. Činnost Komunistické strany v Ružomberku se nezastavila ani za persekuce reakčních luďáckých sil. Řada pracovníků nemocnice spolupracovala s ilegálním hnutím a poskytovala tomuto hnutí hmotnou, materiálně-finanční i jinou pomoc. Tehdejší náčelník plk. dr. Paškán se svými spolupracovníky činně navazovali spolupráci s partyzánským hnutím.

Hned po vzplanutí Slovenského národního povstání se příslušníci vojenské nemocnice v Ružomberku aktivně zapojili do všech akcí organizovaných vojenským velením povstání. Od 29. 8. 1944 začalo osazenstvo nemocnice připravovat stěhování všeho zařízení do blízkých lázní Korytnice. Sem byl odsunut zdravotnický materiál a přístroje. Velitelem nemocnice se stal major dr. Štekláč, protože dr. Paškán převzal zodpovědnější funkci. Během SNP byl přednostou interního oddělení dr. Kravčenko. Život v Korytnici nebyl lehký. Nemocnice plnila velmi náročné úkoly za složité situace. Zdravotnická pomoc byla poskytována ve dne i v noci a příslušníci nemocnice plnili i bojové úkoly. Koncem září 1944 vojenská nemocnice zřídila svoji pobočku v Tisovci, protože sama nemohla zvládnout všechny úkoly.

Po částečném potlačení Slovenského národního povstání nepřestali příslušníci nemocnice v plnění svých úloh. Někteří zůstali v partyzánských skupinách, jiní byli odvezeni do koncentračních táborů a někteří pracovali v civilní nemocnici v Ružomberku, přičemž stále udržovali kontakty s partyzánským hnutím. V civilní nemocnici pracovala i většina příslušníků interního oddělení z partyzánské nemocnice v Korytnici.

Již v první den po osvobození Ružomberka

Rudou armádou 5. 4. 1945 byla v prostorech vojenské nemocnice zřízena sovětská vojenská nemocnice Praga. Osazenstvo nemocnice se tak stalo přechodně součástí osvobozených sovětských vojsk. Později byla nemocnice přejmenována na druhou československou odsunovou nemocnici, ve které bylo léčeno v tomto období přes 1300 raněných a nemocných.

V letech 1945–1962 se ve funkci náčelníka interního oddělení vystřídal šest lékařů: dr. Kravčenko, dr. Beck, dr. Matějka, dr. Kubernát, dr. Zaorálek a dr. Langoš. Od roku 1962 do současné doby oddělení vede dr. Květenský.

Pro život interního oddělení bylo důležitou událostí dokončení stavby moderního pavilónu interního oddělení v roce 1949. Budova byla stavěna 10 roků. V říjnu 1949 se interní oddělení přestěhovalo z budovy plicního oddělení do nových prostor a rozvinulo svou bohatou činnost v moderních podmínkách, při dobrém materiálním a kádrovém zabezpečení.

V roce 1948 se většina příslušníků nemocnice spontánně postavila na stranu lidu. Po vítězství politiky KSČ dochází k mírovému budování vojenské nemocnice. Ústav plní jako okružová nemocnice úlohy zdravotnického zabezpečení pro útvary dislokované na teritoriu středního Slovenska. Významnou zdravotnickou pomoc poskytuje i civilním nemocným Liptova, Oravy a dalších oblastí Slovenska.

Celý ústav se postupně rozvíjel, zlepšovalo se stavební vybavení, vylepšovaly se kádry, modernizovalo se materiální vybavení. Nemocnice po celou dobu úspěšně plnila odkaz Slovenského národního povstání ve všech oblastech své činnosti. Byly a stále jsou dosahovány velmi dobré výsledky ve výchovné činnosti, v zabezpečení trvalé bojové pohotovosti, v úspěšném rozvíjení odborné činnosti, v upevňování třídního uvědomění a internacionálních vztahů.

Při příležitosti významných výročí byl nemocnici postupně propůjčen název „Vojenská nemocnice Slovenského národního povstání“, „Závod socialistické práce“, „Závod 50. výročí vzniku KSČ“ a další uznání. Nejvyšším oceněním za celou činnost nemocnice bylo propůjčení Řádu práce.

Interní oddělení, jako jedno z největších oddělení, se významně podílí na dobrých výsledcích nemocnice. Za úspěchy při plnění všech úkolů bylo interní oddělení vyznamenáno řadou uznání. Jako jednomu z prvních oddělení byl celému kolektivu udělen název Brigáda socialistické práce. Je i nositelem názvů Kolektiv XII. sjezdu KSČ a Kolektiv Svazu Československo-sovětského přátelství. Internímu oddělení byl přiznán bronzový i stříbrný odznak brigád socialistické práce a další uznání.

Celý kolektiv je odhodlán plnit ze všech sil a ještě lépe než dosud všechny úkoly, které před něho klade naše strana i velení armády.